

Bayer Zsolt: Még egy tökéletes írás

2016 május 25. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Az alábbi írás a Mandineren jelent meg.

Ahogy olvastam, arra gondoltam, ilyen tökéletes és átélhet? mondatokat Cs. Szabó Lászlótól olvastam mostanában, vagy régebben, s talán még Máraitól. S az is eszembe jutott, hogy ha Európát végül mégis sikerül majd megmenteni, akkor nekünk fog sikerülni, közép-európaiaknak. Mivel évszázados frusztrációink foglyaiként még megvan bennünk a túlélés ösztöne, szemben a Nyugattal, amely lassan hetven éve hever az „önimádat büszke hever?jén", és csupa felfekvés már, gennyed, de észre sem veszi. Brontosaurus. A fél testét már megették, mire észrevette, hogy eszik.
De mi, itt a periférián és a félperiférián fürgék maradtunk az állandó üldöztetést?l, megaláztatástól, másodrend?vé degradálástól.

Számomra err?l is szól az alábbi írás.

„Lehetséges az Európa-er?d?

David Zábranský cseh író, a CzechLit f?szerkeszt?jének el?adása a Magyar PEN Club 2016. május 9-i közép-európai eszmecseréjén Európa jöv?jér?l.

Elmesélnék egy történetet, amelynek a f?szerepl?je egy közeli barátn?m. Nevezzük Gosiának, így hívták a szerettei is.

Gosia lengyel emigráns, 1976-ban disszidált párjával, Jaczekkel a Német Szövetségi Köztársaságba. Gosia akkor huszonhárom éves volt és filozófiát hallgatott a krakkói egyetemen, Jaczek, akinek már megvolt a mérnöki diplomája, öt évvel volt id?sebb nála.

Miként élte meg a helyzetét Gosia az új hazájában? Amit err?l mondott nekem, az el?ször egy kicsit érthetetlenül hangzott.

Azt mesélte, hogy, amikor megérkeztek Lengyelországból, úgy érezte, hogy ? és Jaczek két t?zhányóhoz hasonlítanak, amelyek átköltöztek Németországba. Egyszer csak máshol bukkantak fel, két német hegyként magasodtak Frankfurt el?városában, de a lávapatak, ami a föld alatt Lengyelországgal kötötte össze ?ket, az lengyel maradt. És a lengyel láva – mesélte – valamilyen okból kifolyólag alsóbbrend? volt, mint a német láva.

Valamilyen okból kifolyólag? Nem, javította ki magát, a lengyel láva majdnem minden ok nélkül volt alsóbbrend?, s?t talán teljességgel ok nélkül – ez volt Gosia legfontosabb tapasztalata, és ez érdemessé tette rá, hogy lejegyezzem homályos gondolatmenetét.

A német nyelv minden ok nélkül fels?bbrend? volt a lengyelnél, a német történelem – a nácizmus borzalmai ellenére is – fels?bbrend? volt a lengyelnél, a német ipar fels?bbrend? volt a lengyelnél, és a német szabadság is fels?bbrend? volt a lengyel rabságnál; és Gosia úgy érezte, hogy a helyzeten mit sem változtatna, ha a lengyel ipar teljesít?képessége valamilyen csoda folytán a tízszeresére n?ne, megel?zve ezzel a német ipart, s?t még az sem jelentene változást, ha Németországban és Lengyelországban is rendszerváltás következne be, ami Németországot megfosztaná a szabadságától, Lengyelország számára pedig elhozná a demokratikus berendezkedést.

Mintha egy bizonyos, nagyon hosszú történelmi fázisban – és Gosia azon gondolkodott, hogy történelmi, vagy valamilyen más, természetes fázisról van-e szó – az alá- és fölérendeltség szempontjából valójában valami kontrollálhatatlan és számunkra ismeretlen, a színfalak mögül el?lép? dolognak az árnyalata és a h?mérséklete lenne a mérvadó. Egyszer az jutott eszébe ezzel kapcsolatban, hogy úgy t?nik, mintha az alá- és fölérendeltség ténye a térkép szüleménye lenne.

1983 nyarán történt. Akkoriban már rég nem a lengyel Jaczekkel élt együtt, hanem Clemensszel, a gazdag német gyárossal, legyen a vezetékneve Schwartz.

Akkor, 1983 nyarán Clemensszel és hatéves fiukkal, Johann-nal egy hétre Davosba mentek. Clemens, aki minden évben elutazott Davosba, jól ismerte az utat. Ennek ellenére Gosia az egyik pillanatban mégis el?vette az anyósülés melletti ajtózsebb?l Clemens autóatlaszát, és csak úgy elkezdte lapozgatni. Johann a hátsó ülésen aludt, és Gosia is kellemes fáradtságot érzett, miközben a gondolatai ide-oda kalandoztak. A legkevésbé sem az utazás és a sztráda körül forogtak.

Az ATAC-autóatlasz lapjai a Német Szövetségi Köztársaság térképének különböz? darabjait ábrázolták, nagy részletességgel. Az ország téglalapokra volt osztva, balról jobbra és felülr?l lefelé. Az egyes téglalapok egymás után sorakoztak az atlasz oldalain. Aztán következett Európa, ugyanilyen módon ábrázolva, csak kisebb léptékben. Az atlasz legeslegvégére, közvetlenül a névmutató elé az egész kontinens kétoldalas térképét illesztették be, és éppen ez a térkép hatott úgy Gosiára, mint egy kinyilatkoztatás.

Gosia akár megesküdött volna rá, hogy amikor az ADAC-autóatlaszban rápillantott erre a kétoldalas térképre, életében el?ször látta Európát. Nyugaton Portugáliát és Írországot, északon Dániát és a Szövetségi Köztársaságot, délen Olaszországot és Görögországot. Egyszer csak megértette – és épp ebben rejlett ama kinyilatkoztatás –, hogy Európának pont itt kell elhelyezkednie, ezen a kontinensen, máshol nem is lehetne.

Elnézegette Európa egyenetlen nyugati határát, a mindenhova be-beékel?d? kék felületeket, a brit szigeteket, a Vizcayai-öbölt, Korzikát, Olaszország partjait a Földközi-tengernél és az Adriánál. Aztán megnézte Hollandiát és Dániát, a két ország látványa, Európához való viszonya – hogy hol és miként helyezkedtek el a kontinensen – Gosiát tisztelettel töltötte el. Elképzelhetetlennek tartotta, hogy a két ország bármelyikében, Hollandiában vagy Dániában, a jöv?ben bármikor is zsarnokság uralkodjon.

Mib?l vonta le ezt a következtetést? Hát abból, hogy a két ország a térképen mennyire filigrán. Arra a felismerésre jutott, hogy az ilyen filigrán országokban mindennek az alapja a mindennapos apró munkák folyamatos elvégzése, és ez megakadályozza az utópikus elképzelések kialakulását. Az ott él? emberek – olvasta le Gosia a térképr?l – telve vannak alázattal és türelemmel. A kis lépték? térképet nézve úgy érezte, hogy Hollandiát állandóan elönti a víz, és a hollandokat állandóan leköti ennek a víznek az eltávolítása.

Ahogy Gosia az ADAC-autóatlaszt nézegette, az az érzés fogta el, hogy Európában minden ország egy-egy személyiségtípus számára lett kitalálva. Egyfélének Írország, egy másiknak Olaszország – elmélkedett, miközben tanulmányozta a térdére kiterített térképet –, egy harmadiknak Dánia, mindenhol csak egyetlen ember, és kész; több nem is férne a pici földdarabkákra, gondolta az aprócska európai országokat nézegetve, és hirtelen rátört a szomorúság.

Európa nem is lehetne máshol, nem lehetne arrébb költöztetni, sem a határait kitágítani, jutott eszébe, és azonnal Lengyelországra pillantott. Része Lengyelország Európának? Szerette volna hinni, hogy igen, de a térkép egyértelm?en értésére adta: Lengyelország a határain kívül esik, Lengyelország túl masszív. Lengyelországot, a volt balti köztársaságokat, és a Szovjetunió azon területét, amelyb?l kés?bb kivált Belorusszia és Ukrajna, Gosia Európa valamiféle csúnya, tokás nyakának látta, amely túl nagy és másodrend?.

Ezután kicsit félve megnézte, mi van még valamivel keletebbre (a térkép Moszkváig tartott csak), aztán teljesen spontánul és már félelem nélkül délre pillantott, ahol Afrika északi része volt.

Ezt a részt – a félelemérzést kiváltó Oroszországgal ellentétben – pusztán csak abszurdnak érzékelte. Mintha Európa és Afrika találkozásánál egy elefánt állna a porcelánbolt el?tt, egy nehézkes, durva, otromba, finom árnyalatok nélküli és sebtében összetákolt valami egy európai öltözet? úriember társaságában. Észak-Afrikára pillantva Gosiának eszébe jutott a kényszer?ségb?l kialakult lengyel népi leleményesség, hogyan eszkábálták össze házi módszerekkel a hiánygazdaságban nem beszerezhet? dolgokat. Az eredmény általában zavarba ejt? volt, és Afrikát pontosan ugyanilyennek látta; mintha Afrika is kényszerb?l, házilag barkácsolva jött volna létre. Gosia senkit nem akart megbántani vagy megalázni, még gondolatban sem, de véleménye szerint – inkább csak az ADAC-autóatlaszban kinyomtatott tények alapján – Oroszországban és Afrikában nem lehetne érvényre juttatni az európai értelemben vett civilizáció semmiféle magasabb formáját.

Annak idején valószín?leg sem Gosiának, sem a német térképészeknek nem jutott eszükbe gondolkodni azon, mi történne a kontinensükkel – mert Gosia európainak érezte magát, annak ellenére, hogy Európa perifériájáról származott, annak határáról, egyik legtávolabbi végvárából –, ezzel az els? pillantásra is láthatóan törékeny és pici kontinenssel, ha a fent említett elefánt megindulna az irányába. Err?l akkoriban nem volt szokás gondolkodni. Európát, abban a formában, ahogy azt Gosia és a német térképészek látták 1983-ban, mindenki megkérd?jelezhetetlen és örök id?kre érvényes földrajzi ténynek és adottságnak tekintette. Gosia számára és az ADAC-autóatlasz számára is Európa természetesen Nyugat-Európát, a geográfiai Európát jelentette.

Harminchárom év elteltével Európa tulajdonképpen már másról sem beszél, mint arról, hogy az elefánt megtette irányába az els? lépéseket. Európa és az európaiak mára két táborra oszlottak: egyesek úgy vélik, hogy a migránsáradat Európa felbomlását hozza majd magával, mások számára a menekültek százezres-milliós

nagyságrend? bevándorlása kihívást és új lehet?séget jelent Európának. Gosia, aki mostanra már betöltötte a hatvanharmadik évét, egyértelm?en az els? táborba tartozik. Félelem tölti el, és nosztalgiával teli szomorúságot érez. A híreket hallgatva gyakran eszébe jut a német sztrádán történt felfedezése, és felelevenednek az akkori érzései. Európát 1983-ban még megváltoztathatatlan adottságnak tekintette.

Most, mondja Gosia 2016-ban, Európa már nem megváltoztathatatlan adottság. Dehát Európa – f?zi hozzá még gondolatban Gosia –, ez a kontinens nincs felkészülve a hordákra. Ha a migránsok tömegei ide vonulnak, Európára Atlantisz sorsa vár, ez Gosia meggy?z?dése.

Ezzel a történettel – pontosabban lengyel, vagy talán már németté honosított barátn?m gondolatmenetének a reprodukálásával – azt szerettem volna elmondani, hogy Európáról való gondolkodásunk, és az, hogy elfogadjuk-e vagy elutasítjuk az evidens tendenciákat nagymértékben valami irracionális dolgon is alapul. A szívünkön.

És még egy számomra fontos dolog. Az európai, különösen a közép-európai nosztalgiázók egészen mostanáig a két világháború közti id?szakra szegezték homályos tekintetüket; ott volt az általuk példaérték?nek tartott Európa. Talán valahol a Duna mentén...

Látnunk kell, hogy most – és nemcsak a menekültválsággal kapcsolatban, hanem sokaknál egy természetes fejl?dés következtében is – elindult egy folyamat: az emberek kezdenek ráérezni a vasfüggönnyel kettéosztott Európa szépségeire, ez els?sorban az említett geográfiai Európa, azaz Nyugat-Európa lakosait érinti. Az 1945-ös és 1989-es évek közötti Európa iránti nosztalgiáról van szó. A maga nemében a „fortress Europe”, az Európa-er?d iránti nosztalgiáról.

Arról van szó, hogy az egyetlen és közös Európa ideája sokak szemében naiv, s?t nevetségesen naiv elképzeléssé vált.

Jussanak hát eszünkbe Gosia gondolatai.”

(Fordította: Honti Eszter)

Bayer Zsolt

Forrás: Bádog - Bayer Zsolt blogja

Tisztelt olvasók!
Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: https://twitter.com/syracuse73. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló